

Náklady řízení

Z práva na spravedlivý proces vyplývá zásada kontradiktornosti řízení, která vyžaduje, aby obecné soudy předtím, než rozhodnou o odvolání ohledně náhrady nákladů řízení v neprospěch určitého účastníka řízení, poskytl tomuto účastníkovi možnost seznámit se s tímto odvoláním a předložit soudu vlastní argumentaci.

V řízení podle části páté o. s. ř. lze přiznat náhradu nákladů řízení dle § 142 odst. 1 o. s. ř. jen těm účastníkům, kteří uplatňovali nebo bránili svá práva proti jinému účastníkovi a měli v této věci úspěch, jinak jde o projev libovůle v soudním rozhodování neslučitelný s právem účastníků na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. II.ÚS 1696/18, ze dne 21.1.2019)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatelů a) Ing. P.K. a b) Ing. P.K., obou zastoupených JUDr. M.P., advokátem se sídlem P., proti usnesení Městského soudu v Praze č. j. 29 Co 27/2018-876 ze dne 9. 3. 2018, za účasti Městského soudu v Praze jako účastníka řízení a subjektů 1) hlavní město Praha, sídlem P., 2) Správní bytové družstvo Rozvoj, sídlem P., zastoupené JUDr. I.M., advokátkou se sídlem P., 3) Obvodní bytový podnik v Praze 4, státní podnik v likvidaci, sídlem P., jako vedlejších účastníků řízení, tak, že usnesením Městského soudu v Praze č. j. 29 Co 27/2018-876 ze dne 9. 3. 2018 bylo porušeno základní právo stěžovatelů na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Toto rozhodnutí se proto ruší.

Z odůvodnění:

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. Stěžovatelé se domáhali vydání pozemků jako oprávněné osoby v rámci restitucí dle zákona č. [229/1991](#) Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o půdě"). Po rozhodnutí pozemkového úřadu ve věci rozhodovaly obecné soudy v řízení podle části páté o. s. ř., a to o žalobě stěžovatelů, požadujících vydání většího množství pozemků, ale mimo jiné i o žalobě hlavního města Prahy jako povinné osoby, namítající, že měl být naopak vydán menší počet pozemků s ohledem na jejich zastavěnost. V řízení vystupovali i účastníci řízení před pozemkovým úřadem, mimo jiné i Správní bytové družstvo Rozvoj. Ve věci samé mělo úspěch převážně hlavní město Praha, stěžovatelé nikoliv. Obecné soudy poté rozhodovaly o náhradě nákladů řízení. Napadeným usnesením městský soud uložil stěžovatelům povinnost nahradit náklady řízení hlavnímu městu Praze i Správnímu bytovému družstvu Rozvoj. Podle stěžovatelů tím porušil jejich základní práva. Ze spisu a z napadeného rozhodnutí zjistil Ústavní soud následující skutečnosti.

2. Stěžovatelé se domáhali vlastnictví k pozemkům v rámci restitucí podle zákona o půdě. Kromě stěžovatelů uplatnila restituční nárok i jejich matka, po její smrti se jejich nároků domáhali stěžovatelé jako její právní nástupci. Ve věci nejprve rozhodoval pozemkový úřad, který částečně vyhověl návrhu stěžovatelů a určil jejich vlastnické právo k některým pozemkům, u dalších určil, že stěžovatelé vlastníky nejsou. Protože stěžovatelé, hlavní město Praha a Technická správa komunikací hl. m. Prahy nesouhlasili s tímto rozhodnutím, podali k obecným soudům tři samostatné žaloby. Stěžovatelé se domáhali určení, že jsou jako oprávněné osoby vlastníky ještě dalších pozemků, u

nichž jim pozemkový úřad nevyhověl. Hlavní město Praha a Technická správa komunikací hl. m. Prahy se jako povinné osoby naopak domáhaly určení, že stěžovatelé nejsou vlastníky některých pozemků, u kterých pozemkový úřad stěžovatelům vyhověl. Podstata sporu spočívala v tom, které pozemky lze považovat za zastavěné ve smyslu § 11 odst. 1 písm. c) zákona o půdě, a které tudíž podle tohoto ustanovení není možné stěžovatelům vydat. O těchto žalobách obecné soudy rozhodovaly v řízení podle části páté o. s. ř. a vedly o nich společné řízení.

3. Kromě stěžovatelů, hlavního města Prahy a Technické správy komunikací hl. m. Prahy byli účastníky soudního řízení i ti, kdo byli účastníky správního řízení před pozemkovým úřadem, a to Správní bytové družstvo Rozvoj; Sady, lesy a zahradnictví Praha, státní podnik v likvidaci; Obvodní bytový podnik v Praze 4, státní podnik v likvidaci, MOTOKOV, a. s. v likvidaci; a Česká telekomunikační infrastruktura, a. s. Správní bytové družstvo Rozvoj bylo povinnou osobou u pozemků parc. č. X1, X2 a X3 v k. ú. Krč (viz napadené rozhodnutí a vyjádření Správního bytového družstva Rozvoj na č. l. 394), pozemkový úřad svým rozhodnutím určil, že stěžovatelé nejsou vlastníky těchto pozemků.

4. V průběhu řízení stěžovatelé ve svých podáních k obecným soudům navrhli, aby obecné soudy mimo jiné určily, že "nejsou vlastníky" pozemků parc. č. X1, X2 a X3 v k. ú. Krč (bod II závěrečného vyjádření ve spise vedeném obecnými soudy, na č. l. 101; změna žaloby na č. l. 268 a 271). Obvodní soud pro Prahu 4 svým rozsudkem ze dne 11. 10. 2010 žalobu stěžovatelů v této části pravomocně zamítl, neboť to, že stěžovatelé "nejsou vlastníky těchto nemovitostí, bylo již určeno předmětným rozhodnutím pozemkového úřadu". Řízení před obecnými soudy však pokračovalo, a to i za účasti Správního bytového družstva Rozvoj.

5. Stěžovatelé nakonec nebyli se svou žalobou úspěšní, zatímco hlavní město Praha mělo se svojí žalobou převážně úspěch. Ústavní stížnost proti meritorním rozhodnutím obecných soudů byla Ústavním soudem odmítnuta jako zjevně neopodstatněná usnesením sp. zn. III. ÚS 3838/17 ze dne 20. 6. 2018.

6. Obecné soudy poté rozhodovaly o náhradě nákladů řízení. Obvodní soud pro Prahu 4 usnesením ze dne 25. 10. 2017 rozhodl, že "žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení". Podle obvodního soudu byly naplněny důvody hodné zvláštního zřetele ve smyslu § 150 o. s. ř., který soudu umožňuje ve výjimečných případech náhradu nákladů řízení nepřiznat. V průběhu sporu totiž dle obvodního soudu došlo k "podstatnému posunu" v judikatuře Ústavního soudu. Podle obvodního soudu se Ústavní soud přiklonil k závěru, že za zastavěné pozemky, jež se dle § 11 odst. 1 písm. c) zákona o půdě nevydávají, je třeba považovat všechny pozemky, které vytvářejí funkční celek se stavbou, a které by tudíž nemohly být využívány k zemědělským účelům. Stěžovatelé však tuto změnu nemohli dle obvodního soudu předpokládat, a naopak při podání své žaloby měli legitimní očekávání, že jim takové pozemky budou vydány. Podle obvodního soudu nelze uspokojivě posoudit míru úspěchu a neúspěchu mezi účastníky řízení, navíc v řízení vystupovali účastníci "pouze na základě zákona, [ačkoliv] nejsou povinnými osobami ve vztahu ke všem konkrétním pozemkům". Vzhledem ke specifikům řízení podle části páté o. s. ř. a k tomu, že účelem řízení bylo rovněž zajistit nápravu křivd způsobených minulým režimem, by dle obvodního soudu nebylo "souladné s veřejným pořádkem", aby stěžovatelům byla uložena povinnost nahradit náklady řízení ostatním účastníkům.

7. Proti tomuto usnesení se odvolalo hlavní město Praha a Správní bytové družstvo Rozvoj a požadovaly, aby jim byla náhrada nákladů řízení přiznána. Podle předkládací zprávy ani jedno z těchto odvolání "doručeno ostatním účastníkům nebylo" (č. l. 874).

8. Městský soud poté napadeným usnesením změnil rozhodnutí obvodního soudu tak, že stěžovatelům uložil povinnost zaplatit jako náhradu nákladů řízení hlavnímu městu Praze částku 19

100 Kč a Správnímu bytovému družstvu Rozvoj částku 36 844,50 Kč a dále stěžovatelům uložil zaplatit těmto účastníkům náhradu nákladů odvolacího řízení. Podle městského soudu postupoval obvodní soud při aplikaci § 150 o. s. ř. v rozporu s judikaturou Ústavního soudu, neboť účastníky řízení neupozornil, že zvažuje aplikaci tohoto ustanovení a nedal jim možnost se k ní vyjádřit. Výrok usnesení obvodního soudu je navíc dle městského soudu formálně chybný. Podle městského soudu je aplikace § 150 o. s. ř. namíste především se zřetelem k "majetkovým, osobním a sociálním poměrům" účastníků, ale nikoliv kvůli průběhu a vývoji řízení ani okolnostem, které vedly soud prvního stupně k vydání rozhodnutí v neprospěch některých účastníků. Obvodní soud se přitom neřídil ani právním názorem odvolacího soudu, podle něhož měl posoudit, kteří účastníci měli v řízení úspěch a kteří nikoliv, a poté rozhodnout o náhradě nákladů řízení. V řízení podle části páté o. s. ř. je dle městského soudu možné uložit náhradu nákladů řízení i mezi žalobci navzájem podle míry jejich úspěchu a "za náklady dalších účastníků řízení, o jejichž práva a povinnosti ve skutečnosti nešlo, nesou odpovědnost ti, kdo podali žaloby". Městský soud poté sám rozhodoval o výši náhrady nákladů řízení.

9. Hlavní město Praha mělo se svými žalobami dle městského soudu ve věci "téměř plný úspěch". Náleží mu proto náhrada účelně vynaložených nákladů proti stěžovatelům, kteří "ve věci úspěch neměli, protože jejich žaloba byla pravomocně zamítnuta". Městský soud však s ohledem na judikaturu Ústavního soudu a Nejvyššího soudu nepovažoval náklady, které hlavní město Praha vynaložilo na zastoupení advokátem, za účelně vynaložené. Za jednotlivé úkony mu tudíž přiznal pouze paušální náhradu nákladů řízení ve výši 300 Kč za úkon, celkem pak 2 100 Kč, a tomu náhradu za zaplacené soudní poplatky v celkové výši 17 000 Kč.

10. Správní bytové družstvo Rozvoj bylo dle městského soudu povinnou osobou "pouze k pozemkům parc. č. X1, X2 a X1 [poznámka Ústavního soudu: správně X3] v katastrálním území Krč". Podle městského soudu byla v řízení řešena především otázka vydání pozemků, u nichž bylo povinnou osobou hlavní město Praha. Stěžovatelé se však svojí žalobou domáhali i rozhodnutí o třech uvedených pozemcích a jejich žaloba byla v této části zamítnuta (viz bod 4 výše). Řízení jako celek však pokračovalo s účastí Správního bytového družstva, kterému přitom byla ještě v rozsudku ze dne 4. 11. 2015 ukládána povinnost společně a nerozdílně s dalšími účastníky nahradit náklady řízení hlavnímu městu Praze a vedlejšímu účastníkovi na straně tohoto žalobce, Správní bytové družstvo tak bylo dle městského soudu účastníkem "celého řízení". Protože žaloba stěžovatelů ve vztahu k pozemkům, u nichž bylo Správní bytové družstvo povinnou osobou, byla pravomocně zamítnuta, mělo dle městského soudu Správní bytové družstvo Rozvoj "plný úspěch". Stěžovatelé nebyli úspěšní, a proto mu musí nahradit účelně vynaložené náklady. V případě Správního bytového družstva Rozvoj považoval městský soud za účelně vynaložené i náklady na zastoupení advokátem. Celkovou výši nákladů vyčíslil městský soud na 36 844,50 Kč.

II. Argumentace stran

11. Podle stěžovatelů městský soud svým napadeným rozhodnutím porušil jejich základní právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy a rovnost účastníků řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny.

12. Stěžovatelé namítají, že v rozporu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (dále jen ESLP) a Ústavního soudu jim nebylo doručeno odvolání hlavního města Prahy a Správního bytového družstva Rozvoj proti rozhodnutí obvodního soudu o nákladech řízení. Protože městský soud před vydáním napadeného rozhodnutí ani nenařídil jednání, stěžovatelé neměli žádnou možnost předložit městskému soudu své argumenty.

13. Stěžovatelé dále uvádějí, že dle jejich názoru měl městský soud aplikovat § 150 o. s. ř. a výjimečně náhradu nákladů hlavnímu městu Praze ani Správnímu bytovému družstvu Rozvoj

nepřiznat. Stěžovatelé namítají, že neměli v úmyslu vystupovat v řízení "s dalšími procesními subjekty". Skutečnost, že v řízení vystupovalo více žalobců a jedním z nich bylo i hlavní město Praha, je důsledkem spojení žalob a jejich projednání ve společném řízení. Již kvůli tomu je dle stěžovatelů vyloučeno, aby byli povinni dalšímu žalobci platit náhradu nákladů řízení. Dále stěžovatelé uvádějí, že šlo o restituční věc, v níž obecné soudy napravovaly pochybení pozemkového úřadu a v níž nebylo řešení právní otázky podstatné pro rozhodnutí ve věci samé pro stěžovatele "předvídatelné". Vzhledem k neúspěchu stěžovatelů v řízení se stěžovatelé navíc "po téměř 14 letech od podání žaloby ... opět ocitli na začátku, tedy v situaci, kdy jim předmětné pozemky byly v podstatě opětovně odňaty" kvůli veřejnému zájmu, o němž stát věděl již v době prvního rozhodování ve věci. Uložení povinnosti nahradit dalším účastníkům náklady řízení v této situaci považují za nepřiměřené.

14. Městský soud ve svém vyjádření pouze odkázal na obsah napadeného rozhodnutí.

15. Správní bytové družstvo Rozvoj ve svém vyjádření uvedlo, že z ustanovení § 210 o. s. ř. "výslovně nevyplývá povinnost obecných soudů doručovat odvolání podané proti výroku o náhradě nákladů řízení". Podle vedlejšího účastníka navíc stěžovatelé znali právní názor Městského soudu v Praze ohledně náhrady nákladů řízení. Ten totiž již v rozsudku č. j. 24 Co 49/2016-765 ze dne 21. 11. 2016 dospěl k závěru, že za vznik nákladů řízení nesou odpovědnost ti, kteří podali žaloby podle části páté o. s. ř., a dále k závěru, že účastníkům řízení, kteří jsou účastníky proto, že je zákon tak označuje, nelze upírat právo na právní zastoupení a na náhradu úkonů tohoto zastoupení. Podle vedlejšího účastníka je námitka stěžovatelů, že městský soud měl aplikovat § 150 o. s. ř., neopodstatněná. Podle vedlejšího účastníka vychází Ústavní soud ve své judikatuře z toho, že není vrcholem soustavy obecných soudů, a proto nepředjímá, jak mají obecné soudy rozhodovat o nákladech řízení a nehodnotí správnost jejich závěrů. Podle vedlejšího účastníka rozhodl městský soud o náhradě nákladů řízení správně a řádně odůvodnil i to, proč není aplikace § 150 o. s. ř. namístě.

16. Hlavní město Praha a Obvodní bytový podnik v Praze 4 nevyužily možnosti se k ústavní stížnosti vyjádřit.

17. Technická správa komunikací hl. m. Prahy; Česká telekomunikační infrastruktura, a.s.; Motokov, a. s. v likvidaci; a Sady, lesy a zahradnictví Praha, státní podnik v likvidaci, se vzdaly postavení vedlejších účastníků řízení.

III. Hodnocení Ústavního soudu

18. Ústavní soud je jako soudní orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy České republiky) při přezkumu rozhodnutí obecných soudů o náhradě nákladů řízení zdrženlivý, nicméně i při rozhodování o nákladech řízení může dojít k porušení základních práv a svobod jednotlivců, zejména práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny, a v takových případech je zásah Ústavního soudu nezbytný.

A. Nedoručení odvolání stěžovatelům

19. Ústavní soud se nejprve zabýval námitkou, že stěžovatelé neměli možnost se vyjádřit k odvoláním, na jejichž základě bylo napadené rozhodnutí městského soudu vydáno.

20. Podle judikatury ESLP je součástí práva na spravedlivý proces dle čl. 6 Úmluvy právo na kontradiktorní řízení (adversarial trial, procédure contradictoire). Toto právo podle ESLP znamená, že strany řízení musí mít možnost seznámit se se stanovisky a důkazy, které byly předloženy soudu s cílem ovlivnit jeho rozhodnutí, a vyjádřit se k nim (viz např. rozsudek velkého senátu ve věci Vermeulen proti Belgii ze dne 20. 2. 1996 č. 19075/91, § 33; rozsudek ve věci Krčmář a další proti

České republiky ze dne 3. 3. 2000 č. 35376/97, § 40). Zásada kontradiktornosti se přitom vztahuje i na rozhodování o nákladech řízení (viz např. rozsudek ve věci Čepek proti České republice ze dne 5. 9. 2013 č. 9815/10, § 49).

21. Ústavní soud ve své judikatuře rovněž považuje zásadu kontradiktornosti za součást práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny a zdůrazňuje, že "vytvoření prostoru pro účinné vznesení námitek (v kontradiktorním schématu řízení) nejlépe zajistí ochranu základních práv, jež je z hlediska fair procesu prvotním účelem soudního řízení. Institucionálně garantovaná možnost dotčených osob návrhy a námitkami účinně participovat na soudním procesu patří mezi elementární pravidla soudního řešení sporů" [nález sp. zn. IV. ÚS 269/05 ze dne 27. 6. 2005 (N 129/37 SbNU 629); shodně nález sp. zn. ze dne 14. 9. 2007 (N 144/46 SbNU 409), bod 29; nebo nález sp. zn. II. ÚS 2172/14 ze dne 10. 3. 2015 (N 54/76 SbNU 747), bod 18; obdobně nález sp. zn. IV. ÚS 1106/08 ze dne 10. 3. 2009 (N 52/52 SbNU 519), body 21-22, ve vztahu k zásadě audiatur et altera pars (budiž slyšena i druhá strana)]. Ústavní soud dovozuje zásadu kontradiktornosti z čl. 36 odst. 1 Listiny, ale i z čl. 37 odst. 3 Listiny, zaručující rovnost účastníků řízení, a z čl. 38 odst. 2 Listiny, zaručujícím mimo jiné právo každého na projednání věci "v jeho přítomnosti" a tak "aby se mohl vyjádřit ke všem projednávaným důkazům" [viz např. nález sp. zn. II. ÚS 2189/09 ze dne 10. 6. 2010 (N 124/57 SbNU 551); nález sp. zn. II. ÚS 771/16 ze dne 13. 10. 2016 (N 193/83 SbNU 135), bod 13; nález sp. zn. III. ÚS 1139/15 ze dne 16. 2. 2016 (N 33/80 SbNU 427), body 33-34 a 36].

22. Tato východiska již Ústavní soud aplikoval i na rozhodování obecných soudů o nákladech řízení. Dle ustanovení § 210 odst. 1 o. s. ř. se odvolání proti usnesení, kterým nebylo rozhodnuto ve věci samé, doručuje "účastníkům, jejichž práv a povinností se týká, je-li to s ohledem na okolnosti případu či povahu věci vhodné a účelné". Dle § 214 odst. 2 písm. e) o. s. ř. pak odvolací soud nemusí nařizovat jednání k projednání odvolání, které "se týká toliko nákladů řízení". Zákonná úprava tedy nestanoví povinnost, aby odvolání proti rozhodnutí o nákladech řízení bylo vždy doručeno dalším účastníkům, jejichž práv a povinností se týká, ani aby bylo k projednání takového odvolání nařízeno jednání. Ústavní soud však ve své judikatuře zdůrazňoval, že tato ustanovení je třeba vykládat s ohledem na právo na spravedlivý proces a kontradiktorní řízení. V případech, v nichž obecné soudy neumožnily účastníkům řízení vyjádřit se k takovému odvolání - ať už jeho doručením a poskytnutím lhůty k písemnému vyjádření, nebo při nařízeném jednání -, a následně o nákladech řízení rozhodly v jejich neprospěch, tak Ústavní soud shledal porušení práva na spravedlivý proces [viz již k předchozí úpravě doručování odvolání nález sp. zn. III. ÚS 202/03 ze dne 13. 11. 2003 (N 134/31 SbNU 193); nález sp. zn. III. ÚS 338/06 ze dne 21. 11. 2008 (N 199/51 SbNU 427), k nyní účinné úpravě viz např. nález sp. zn. III. ÚS 291/08 ze dne 16. 9. 2010 (N 195/58 SbNU 725); nález sp. zn. II. ÚS 781/10 ze dne 1. 9. 2011 (N 147/62 SbNU 269); srov. obdobně i nález sp. zn. IV. ÚS 3664/15 ze dne 30. 8. 2016 (N 159/82 SbNU 505), bod 21].

23. Ústavní soud tak shrnuje, že z práva na spravedlivý proces vyplývá zásada kontradiktornosti řízení, která vyžaduje, aby obecné soudy předtím, než rozhodnou o odvolání ohledně náhrady nákladů řízení v neprospěch určitého účastníka řízení, poskytly tomuto účastníkovi možnost seznámit se s tímto odvoláním a předložit soudu vlastní argumentaci.

24. V projednávaném případě nebylo odvolání hlavního města Prahy ani Správního bytového družstva Rozvoj proti rozhodnutí obvodního soudu o náhradě nákladů řízení doručeno stěžovatelům (bod 7 výše). Městský soud poté, aniž by ve věci nařídil jednání, na základě těchto odvolání změnil rozhodnutí obvodního soudu a uložil stěžovatelům povinnost nahradit náklady řízení hlavnímu městu Praze a Správnímu bytovému družstvu Rozvoj. Městský soud tak neposkytl stěžovatelům žádnou možnost se k podaným odvoláním vyjádřit. Při svém rozhodování měl městský soud tudíž k dispozici pouze argumentaci hlavního města Prahy a Správního bytového družstva Rozvoj, aniž by dal stěžovatelům možnost předložit vlastní argumenty. Řízení před městským soudem tudíž nemělo

kontradiktorní charakter, a městský soud tak porušil právo stěžovatelů na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud podotýká, že městský soud se dopustil obdobného pochybení, jaké v napadeném rozhodnutí vytkl obvodnímu soudu - zatímco obvodní soud nedal podle městského soudu účastníkům řízení příležitost vyjádřit se k aplikaci § 150 o. s. ř. a vydal pro ně překvapivé rozhodnutí, městský soud poté sám nedal stěžovatelům příležitost vyjádřit se k podaným odvoláním.

B. Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení

25. Ústavní soud ve své judikatuře dovedl, že pokud je aplikace ustanovení o náhradě nákladů řízení ze strany obecných soudů projevem libovůle, svévole nebo je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, dochází k porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny [viz např. nález sp. zn. II. ÚS 2417/13 ze dne 30. 10. 2014 (N 199/75 SbNU 239), bod 20; nález sp. zn. III. ÚS 411/15 ze dne 13. 10. 2015 (N 186/79 SbNU 111), bod 18]

26. V nálezu sp. zn. I. ÚS 988/12 ze dne 25. 7. 2012 (N 132/66 SbNU 61), bod 23, Ústavní soud zdůraznil, že "za účelně vynaložené náklady ve smyslu § 142 odst. 1 o. s. ř. [lze] považovat toliko takové náklady, které musela procesní strana nezbytně vynaložit, aby mohla řádně hájit své porušené nebo ohrožené subjektivní právo u soudu". Účelnost vynaložených nákladů přitom slouží jako "záštita před zneužitím práva na náhradu nákladů vzniklých v průběhu soudního řízení" [nález sp. zn. I. ÚS 585/17 ze dne 10. 4. 2018, bod 20]

27. V nálezu sp. zn. III. ÚS 3332/09 ze dne 25. 3. 2010 (N 66/56 SbNU 749) Ústavní soud aplikoval tyto principy i při přezkumu rozhodnutí o náhradě nákladů v řízení podle části páté o. s. ř. Ústavní soud v něm dovedl, že náhradu nákladů řízení na základě úspěchu v řízení podle § 142 odst. 1 o. s. ř. lze aplikovat i v řízeních podle části páté o. s. ř., a zrušil rozhodnutí obecného soudu, který při rozhodování o těchto nákladech postupoval libovolně, čímž porušil právo stěžovatelky na spravedlivý proces. Ani nyní se od těchto principů nemá důvod odchylovat.

28. Ústavní soud se nejprve zabýval tou částí rozhodnutí, podle níž mají stěžovatelé povinnost nahradit náklady řízení Správnímu bytovému družstvu Rozvoj.

29. Správní bytové družstvo Rozvoj bylo v pozici povinné osoby ve vztahu k pozemkům parc. č. X1, X2 a X3 v k. ú. Krč. Pozemkový úřad rozhodl, že tyto pozemky nejsou ve vlastnictví stěžovatelů. V řízení podle části páté o. s. ř. před obecnými soudy stěžovatelé ve svých podáních uvedli mimo jiné to, že navrhují určit, že nejsou vlastníky těchto tří pozemků. V této části byla jejich žaloba zamítnuta s odůvodněním, že takto rozhodl již pozemkový úřad. Městský soud ze skutečnosti, že žaloba stěžovatelů byla ve vztahu k těmto třem pozemkům zamítnuta, dovedl, že stěžovatelé nebyli úspěšní, zatímco Správní bytové družstvo Rozvoj mělo v této věci úspěch. Podle městského soudu proto stěžovatelé musí dle § 142 odst. 1 o. s. ř. nahradit Správnímu bytovému družstvu Rozvoj účelně vynaložené náklady, přičemž za účelně vynaložené považoval městský soud i náklady na zastoupení advokátem.

30. Ústavní soud konstatuje, že návrh stěžovatelů na určení, že nejsou vlastníky pozemků parc. č. X1, X2 a X3 v k. ú. Krč, nemohl mít žádný negativní dopad na práva Správního bytového družstva Rozvoj k těmto pozemkům. I kdyby totiž obecné soudy návrhu stěžovatelů vyhověly, vedlo by to pouze k určení, že stěžovatelé nejsou vlastníky těchto pozemků. Práva Správního bytového družstva Rozvoj k těmto pozemkům tudíž nebyla návrhem stěžovatelů nijak ohrožena. Zájmy stěžovatelů a Správního bytového družstva rozvoj nebyly v rozporu a nebyl mezi nimi spor o práva či povinnosti. Proto nelze hovořit o tom, že by někdo z nich měl ve věci úspěch či neúspěch. Jinak vyjádřeno, nebylo zde žádné právo, které by Správní bytové družstvo Rozvoj mohlo uplatňovat nebo bránit proti stěžovatelům.

31. Ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř. je možné aplikovat pouze tam, kde dochází k "uplatňování nebo bránění práva" proti jinému účastníkovi, k čemuž ve vztahu mezi stěžovateli a Správním bytovým družstvem Rozvoj nedošlo. Závěr městského soudu, že stěžovatelé byli se svým návrhem ve vztahu k Správnímu bytovému družstvu Rozvoj neúspěšní, zatímco toto družstvo mělo ve věci úspěch, a proto mu stěžovatelé musí nahradit náklady řízení dle § 142 odst. 1 o. s. ř., tudíž neobstojí. Městský soud tak porušil právo stěžovatelů na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

32. Ústavní soud tak shrnuje, že v řízení podle části páté o. s. ř. lze přiznat náhradu nákladů řízení dle § 142 odst. 1 o. s. ř. jen těm účastníkům, kteří uplatňovali nebo bránili svá práva proti jinému účastníkovi a měli v této věci úspěch, jinak jde o projev libovůle v soudním rozhodování neslučitelný s právem účastníků na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

33. Ústavní soud závěrem podotýká, že se v tomto řízení nemohl vyjádřit k otázce, zda se stěžovatelé vůbec domáhali toho, aby obecné soudy namísto správního orgánu opět rozhodly o vlastnictví pozemků parc. č. X1, X2 a X3 v k. ú. Krč. V řízení podle části páté o. s. ř. platí zásada, že soud "projedná věc v mezích, ve kterých se žalobce domáhal projednání sporu nebo jiné právní věci v řízení před soudem" (§ 250f o. s. ř.). Stěžovatelé u obecných soudů v rámci širšího rámce komplikovaného restitučního sporu do svých podání pro vyjasnění zahrnuli i část, v níž uvedli, že o pozemcích parc. č. X1, X2 a X3 v k. ú. Krč má být rozhodnuto stejným způsobem, jako to vyplývalo již z rozhodnutí pozemkového úřadu, tedy že stěžovatelé nejsou vlastníky těchto pozemků. Bylo věcí obecných soudů, aby se vypořádaly s otázkou, zda se stěžovatelé svými podáními skutečně domáhají projednání této věci soudem, nebo zda naopak těmito podáními vymezují rozsah, v němž věc projednat nechtějí. Obecné soudy nicméně považovaly podání stěžovatelů za žalobní návrh a pravomocně o něm rozhodly (bod 4 výše), a jelikož toto rozhodnutí nebylo napadeno ústavní stížností, nemohl Ústavní soud tuto otázku z hlediska ústavněprávního přezkoumávat.

34. Ve vztahu k uložení povinnosti nahradit náklady řízení hlavnímu městu Praze Ústavní soud konstatuje, že na rozdíl od vztahu mezi stěžovateli a Správním bytovým družstvem Rozvoj existoval mezi stěžovateli jako oprávněnými osobami a hlavním městem Prahou jako povinnou osobou spor o to, jaké pozemky lze považovat za zastavěné a které tedy mohou být stěžovatelům vydány. Stěžovatelé se žalobou domáhali oproti rozhodnutí pozemkového úřadu vydání většího počtu pozemků z vlastnictví hlavního města Prahy, zatímco hlavní město Praha se svou žalobou snažilo dosáhnout vydání menšího počtu pozemků. Spojení obou žalob ke společnému řízení byla v tomto případě povinnost obecných soudů dle § 250b odst. 1 o. s. ř., hlavní město Praha by se však řízení muselo zúčastnit v každém případě, neboť byla účastníkem řízení před správním orgánem (§ 250a odst. 1 o. s. ř.). Řízení před obecnými soudy podle části páté o. s. ř. v tomto ohledu představuje pokračování správního řízení, v němž soudy opětovně rozhodovaly namísto správního orgánu o totožných otázkách. Námitka, že hlavní město Praha vystupovalo v řízení jako žalobce jen kvůli spojení žalob ke společnému řízení a že již tato skutečnost vylučuje uložit stěžovatelům povinnost nahradit mu náklady řízení, je tudíž neopodstatněná.

35. Své argumenty, podle nichž by obecné soudy měly aplikovat § 150 o. s. ř. a výjimečně náhradu nákladů řízení nepřiznávat, budou mít stěžovatelé příležitost uplatnit v dalším řízení před městským soudem [srov. shodně např. nález sp. zn. I. ÚS 2014/13 ze dne 12. 5. 2014 (N 88/73 SbNU 477), body 17 a 20].

C. Závěr

36. Jelikož napadeným usnesením městského soudu bylo porušeno právo stěžovatelů na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny, Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů a podle § 82 odst. 3 písm. a)

tohoto zákona toto rozhodnutí zrušil.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)